

ԶԵՌՆԱՐԿ
 „ԴԵՊԻ ԿՈՄՈՒՆԱ“

ԱՅՐԵՆԱՐԱՆՈՎ ԳԱՐԵՊՈՂՆԵՐԻ ՀԵՄԵՐ

Մ. ԴՈՒՐԳՈՐՅԱՆ

XXXX

ՊԵՏԶՐԱՏ 1930 ՅԵՐԵՎԱՆ

1892
1893

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽ. ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

ԶԵՌՆԱՐԿ
„ԴԵՊԻ ԿՈՄՈՒՆԱ“

ԱՅՐԵՆԵՐԱՆՈՎ ԳԱՐԱՊՈՂՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Մ. ԴՈՒՐԳԱՐՅԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ-1929

Տպագրվում է ՀՍԽՀ Պետգիտ-
խորհրի թույլտվությամբ

Հրատ. № 1107

ՊԵՏՏՐԱՏԻ ՑԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱՐԱՆ ՑԵՐԵՎԱՆՈՒՄ

Գրառեպ. № 2825(բ)

Տիրաժ 1000

Պատվ. 1117

ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆԲՆԵՐ

«Դեպի կոմունա» այբբենաբանով աշխատողներին

Այբբենարանը կազմած է ամբողջ բառերի ու վանկերի՝ վերլուծական - համադրական մեթոդով՝ հնչյունային մշակմամբ:

Կարգալու ուսուցման տեխնիկայի բնագավառում այբբենական մասն իր մեջ պարունակում է հետևյալ գլխավոր մոմենտները.

1. Բառային մշակում.
2. Վանկային մշակում.
2. Հնչյունային մշակում:

Բառի սկզբնական մշակումը կատարվում է այբբենարանի նյութից դուրս, վերից հետո բառային մշակումը կարելի է կապել առաջին դասի բառերի հետ (վաճի, վաթի): Հետագայում վանկի մշակումը կարելի է սկսել 2-րդ դասից (եջ 4), տառի—հնչյունի մշակումը 3-րդից (եջ 5), իսկ խոսքի մշակման կարելի է անդրադառնալ 4-րդ դասից (եջ 6):

Իբրև ընդհանուր կանոն խոսքի մշակման համար պետք է ընտրել պարզ, սակայն լրիվ, բովանդակալի նախադասություններ (Մեռն արձր ունի). վանկի մշակման համար կարելի է վերցնել բաց (կա, նի, բա...) և փակ (նա, թի, բա...) վանկեր, սակայն խուսափելով բաղաձայնների կուտակումից (կալ-սող, տրակ-տոր, ար-տել, գրել և այլն): Հնչյունների մշակման

ժամանակ սկզբում պետք է առաջնութիւն տալ ձայնավորներին (ի, ո, ու, ա), «տառը հանելով» բաց վաճկերից (ձայնավորով վերջացող), որինակ՝ վա-րի, վա-ճո, ու, ա-րա և այլն)։

Ձեռագիրն սկսվում է Յ-րդ դասից (եջ 8), յերբ արդեն, նախորդ վարժութիւնների շնորհիվ, ունենք միջանի հնչյունատառ (звукобуква), որինակ՝ առաջրելու համար մենք նախորդ դասից հանել եյինք ա և ր տառերը, նույնը Պրա, արի (եջ 11) և այլն։

Գրութեան ուսուցման տեխնիկան իր հերթին ունի հետևյալ մոմենտները.

1. Արտագծում (зарисовка).
2. Ձեռագրից գիտակցաբար արտագրելը.
3. Տպագրից գիտակցաբար արտագրելը՝ նախապես հատվող այբբենից խոսքեր կազմելով.
4. Հիշողութեամբ գրելը (լսողական անալիզ).
5. Կարդացած գեղարվեստական նյութերի ազատ գրութիւն (շարադրութիւն) և հարցերի գրավոր պատասխաններ.

6. Գործնական գրութիւնների (ստացական, դիմում) կազմելն ու գրելը։

Այբբենական շրջանում կարելի չի ոգտագործել այս ձևերից առաջին յերեքը, ընթերցարանի շրջանում՝ վերջին յերեքը։

Գրելու և կարդալու վարժութիւնների մեջ պետք է պահպանել հետևյալ քանակական փոխհարաբերութիւնը.—այբբենական շրջանում ուշադրութիւնը կենտրոնացնել կարդալու ուսուցման վրա, իսկ ընթերցարանի բաժնում՝ գրութեան ուսուցման վրա։

Այբբենական շրջանում թե գրելու և թե կարդալու

լու ժամանակ անհրաժեշտ ե ոգտագործել հատվող ալբ-
բենը: Այս ալբրենը 2 տեսակ ե լինում.— մեծ օտոե-
րով ընդհանուր դասարանական պարապմունքների
համար: Այդպիսի ալբրեն ծախվում ե առանձին՝ մե-
ծադիր թերթերով: Չնաբելու դեպքում կարելի չե նկա-
րել—գրել սովորաթղթի (կարտոնի) վրա: Ցանկալի
յե ունենալ թե՛ ձեռագիր, թե՛ ապագիր ալբրեն. հա-
կառակ դեպքում՝ առավելութուն տալ տպագրին: Մյուս
տեսակը՝ փոքրագիր—սովորողների անհատական գոր-
ծառնություն համար՝ թե՛ պարապմունքների ընթաց-
քում՝ դասարանում ե թե՛ տանը: Այսպիսի ալբրեն
տրվում ե գրքում, առանձին թերթերով, վոր գործա-
ծություն ե դրվում հերթով, ըստ կարիքի: Ալբրենը
պատրաստում են (կպցնում, կտրատում) սովորողնե-
րը իրենք ե պահում են դասարանում կամ հետները
բերում (կարելի չե պահել տուփերում): Մեծադիր ալբ-
բենը ցանկալի չե ունենալ՝ 1) ամբողջ թերթի վրա,
պատին կպցրած. 2) սեղանի վրա՝ ալբրենական կար-
գով դարսած: Այս տառերից մեկական որինակ կպցը-
նում են սեղանին կամ ամրացնում սեռուկով (կնոպ-
կա). մյուս որինակները դարսում են սրանց վրա, վո-
րով հեշտանում ե հարկավոր տառը գտնելը:

Շարժական ալբրենն ոգտագործելու համար լավ
կլինի դասարանում ունենալ առանձին հենարան, վո-
րի վրա դարսվում են տառերը՝ բառեր կազմելիս:
Հակառակ դեպքում կարելի չե ոգտագործել գրատախ-
տակի ներքևի յեզերքը (պլանկա):

Աշխատանքների ընթացքում հատուկ ուշադրու-
թյուն պեաք ե դարձնել «տառերը հանելուն»: Բառա-
լին ե վանկային մշակումն, իբրև ընդհանուր կանոն,

կարելի յե կատարել հատուկ դասերում (1—2), սակայն հնչյունալին մշակումն (տառեր հանելը) ավելի յերկարատև վարժություն և հմտություն ե պահանջում և դժվար ե յուրացվում: Յեթե ինկատի ունենանք նաև այն, վոր այս կամ այն սովորողը կարող ե բացակայել դասերից և չմասնակցել հնչյունատառերի մշակման, վերջինս կրկնելու դեպքում նա հնարավորություն կունենա համենայն դեպս վերահասու լինել այդ աշխատանքներին: Այսպիսի միջանի վարժություններից հետո կարիք չի լինի այլևս մշակել բոլոր հնչյունատառերը (տառ հանելը), այլ կարելի յե ուղղակի անվանել մշակվող տառը:

Բաղաձայնը հանելիս կարիք չկա այն միայն մի ձայնավորի հետ զուգորդել (ը-ի) և այդ զուգորդությունը (վը, նը և այլն) համարել հնչյունատառի անունը: Յուրաքանչյուր բաղաձայն պիտի զուգորդել բոլոր վեց ձայնավորների հետ (վը, վի, վա, վու, վո, վե) բառավանկերում՝ սովորողի ուշքը սկսելով այն հանգամանքի վրա, վոր չնայած ձայնավորների փոփոխության՝ մնում ե մի կայուն հնչյուն ևս—բաղաձայնը: Այսպիսով սովորողը, առանց բաղաձայնի անունի գեղու, կկարողանա բաղաձայնի հնչյունն ու զիրը ճանաչել ե բոլոր հնարավոր զուգորդություններում կարգալ:

Բաղաձայնին, ինչպես և բոլոր հնչյունատառերին, կարելի յե անուն դնել միայն այդ բաղաձայնը բոլոր զուգորդություններում լավ կարգալ կարողանալուց հետո, վորպեսզի չլինի թե սովորողը նոր կարգալիս ը-եր ավելացնի (վըանըի):

Միջանի խոսք գրության մասին: Սկզբի դա-

սերին գրելն՝ իսկական մաքուր՝ բացակայում ե. այս-
տեղ, ինչպես ասվեց վերևում, արտագծում են գիրը
(«նշանները») տպագրին մոտեցնելով: Հնչյունները
հանելուց հետո անցնում են ձեռագրին, վորը լինելու
յե պարզ, դատ-զատ (չմիացրած) տառերով. ձեռագի-
րըն ընդհանուր առմամբ շատ չի տարբերվելու տպա-
գրերից:

ՀԱՇԻՎԸ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

Այբբենական շրջանում մաթեմատիկական գրա-
դիտությունը սահմանափակվում է թվարկությամբ և
բանավոր հաշվով: Վերջում, ըստ սովորողների առա-
ջադիմութան, կարելի չե անցնել գրավոր հանման և
գումարման գործողություններին:

Այբբենական շրջանում կարելի չե մտցնել նաև
համրիչի գործածությունը, վորը լավ դիտողական
(իրազննական) միջոց է թվարկության ուսուցման:

Հաշիվը պետք է կապել դրագիտության նյութ-
թերի հետ, պահպանելով կոմպլեքսացման սկզբունքը:
Այս բանն առանձնապես չի հաջողվել իրառել դասա-
գրքում, վորտեղ մաթեմատիկական նյութերը չեն մը-
շակված և մեծ մասամբ մեքենական կապ ունեն կար-
գալու նյութի հետ: Մաթեմատիկական նյութը գրքում
բաշխված է հետևյալ կերպ.

Եջ 8. 1—5 թվարկություն, վոր կարելի չե կա-
պել նյութերի հետ:

Եջ 11. 6—10 թվարկություն, վոր կարելի չե
լեզրակացնել բառերի քանակի, տվյալ դասի №-ի
(7-րդ) հետ և այլն:

Հետադադար դասերում (եջ 25, 29, 42) բերված մաս-
թեմատիկական տարրերն ոգտագործելու համար ան-
հրաժեշտ է մինչ այդ նախորդ դասերի մեջ բաշխել և
սրանց հետ կապակցել առնվազն հետևյալը.

Թվարկութուն 1—100, սկզբում տասնյակներով,
ապա անխտիր չերկանիշ թվերով:

Հաշվել պարզ անվանական թվեր՝ 5 կիլո, 10
մետր և այլն: Բարդ անվանական թվերից՝ ռուբլ. և
կոպ.։ Գաղափար տալ $\frac{1}{4}$ -ի և $\frac{1}{2}$ -ի մասին՝ գործնական
նպատակներով, որինակ՝ կիլոն $= 2\frac{1}{2}$ գրվ., $\frac{1}{4}$ մետր
և այլն:

Վորոշ թվերով (0 և 5-ով վերջացող կամ 2-ի
բաժանվող) գործողութուններ կարելի չե կատարել
բանավոր. որինակ՝ «կոպեկերատիվ» (եջ 25) հոգվածից
հետո կարելի չե բանավոր հաշվել՝

1. պանրի գնի տարբերութուն մասնավորի մոտ
և կոոպ-տիվում (10 կոպ.).

2. 1—5 կիլո պանրի արժեքը մասնավորի մոտ
և կոոպ-տիվում.

3. ի՞նչքան կոգտվեք արտելը 50 կիլո պանրի
վաճառքից կոոպերատիվին և այլն:

Բանավոր հաշիվը կարելի չե կապակցել համարյա
բոլոր հոգվածների հետ. որինակ՝

1. Տեքստիլ գործարանի (եջ 26) մասին պար-
զիլ բանվորների քանակը (մի ցելում), յերեխաների
քանակը դպրոցում և մսուրում, արտադրած կտավի և
գուլպաների քանակը, արժեքը. պարզ խնդիրներ ալս
տվյալներով և այլն:

2. Եջ 28. խոտհարի և ձեռքի արտադրածի համե-
մատութուն.

3. Եջ 37. 40 և 41 դասերի հետ՝ ժամացույցը, շաբաթվա որերն ու տարվա ամիսները (քանակը, կարգը) և այլն:

Հաշվի նյութը կարելի չէ վերցնել նաև շրջապատից, գլուղի խճիթի, դյուղխորհրդի, կոլտնտեսութեան, կոոպերատիվի տվյալներից, լրագրերից, առորյա անցուդարձից, սովորողների անձնական էջանքից ու տնտեսութուններից և այլն:

Դ Ա Ս № 1

(Ներածական դաս)

Դասի նպատակը

Զրույցի և շարժական այբբենի միջոցով գաղափար տալ խոսքի և բառի մասին. «Վանի վարի» խոսքի մշակումը:

Դասի ծրագիրը

1. Զրույց: Գաղափար խոսքի և բառի մասին:
2. Համառոտ զրույց այբբենաբանի առաջին նըկարի շուրջը (եջ 3): «Վանի վարի» խոսքի կարդալն ու արտագծումը:
3. «Վանի վարի» խոսքի մշակումն՝ ուղիղ և հակադարձ:

Դասի ընթացքը

Դասի սկզբում դասատուն բացատրում և, վոր կարդալու և գրելու համար պետք է սովորել—տարբերել բառերը: Խոսքի բաղկացուցիչ մասերին՝ բառերին ծանոթանալու նպատակով դասատուն վերցնում է վոր-

և եւ լրագիրը, վոր հայտնի յե սովորողների մեծամասնությանը, որինսկ' «Մաճկալ», «Խորհրդային Հայաստան», «Հայաստանի աշխատավորուհի» և այլն: Դասատուն, ցուլց տալով լրագիրը, հարցնում ե. «Ի՞նչ ե իմ ձեռքին»:

Պատասխան. «Լրագիր ե»:

Դասատուն. «Դուք ե գիտե՞ք, թե ինչ լրագիր ե»:

Պատասխան. «Խորհրդային Հայաստան»:

Դասատուն. «Մենք ասացինք, վոր այս լրագիրը կոչվում ե «Խորհրդային Հայաստան»: Հասկա մտածենք—քանի բառից ե բաղկացած այս. հապա լսեցեք՝ «Խորհրդային Հայաստան»:

Յեթե դարձյալ դժվարանում են, կարելի չե նորից կրկնել, մատերի կամ վոտքի թխկոցով (տակտ) կամ, վերջապես, պայմանավորվել, վոր յուրաքանչյուր մասը նշանակում ե գծիկով՝ գրատախտակի վրա. արտասանում ե—խորհրդային Հայաստան, գծում ե գրատախտակին:

Դասատուն. «Հիմա իհարկե կասեք՝ քանի մաս ե»:

Պատասխան. «Յերկու»:

Դասատուն. «Խոսքի մասին ասում են բառ. ուրեմն քանի՞ բառից ե բաղկացած «Խորհրդային Հայաստան»:

Պատասխան. «Յերկու բառից»:

Դասատուն. «Ասա առաջին բառը»:

Պատասխան. «Խորհրդային»:

Դասատուն. «Իսկ յերկրորդ բառը»:

Պատասխան. «Հայաստան»:

Այսպիսով սովորողները յեղրակացնում են, վոր խոսքը բաղկացած ե բառերից: Սակայն այս մի որի-

նակը բավական չէ: Պետք է շարունակել խոսքի վերլուծումը՝ լսողությամբ, վորոշ հաջորդականությամբ (յերկու, յերեք, չորս բառերից բաղկացած):

Այնուհետև պետք է շեշտել նաև այն, վոր գրքերում, լրագրերում, նամակներում նույնպես կան խոսքեր, վոր այդ խոսքերը գրված են, օպված:

Այնուհետև դասատուի ոգնությամբ արվում է հետևյալ ընդհանուր լեզրակացությունը՝

Մեր միսեմ արտահայտում ենք խոսքերով. այդ խոսքերը մենք ասում ենք, գրում (նամակում), ջրպագրում (գրում, լրագրում): Խոսքը բաղկացած է բառերից:

Ցույց տալու համար, թե ինչպես են գրում բառերը, կարդացվում ու հաշվում, կարելի չէ սովորողներին առաջարկել խոսքեր ասել. այդ խոսքերը գրում է այնպես, վոր նկատելի լինի: Այնուհետև սովորողներին հետ հաշվում են բառերը:

Այնուհետև պետք է ստուգել՝ ինչ չափով յուրացրել են այս բոլորը: Այս նպատակով սովորողներն իրենք ասում են (շարադրում են) խոսքեր և հաշվում, դարձյալ աստիճանաբար՝ 2, 3, 4 բառերից բաղկացած: Յեթե այս վերջին վարժությունները հաջող են անցնում, նշանակում է՝ դասի առաջին մասը կարելի չէ վերջացած համարել: Հակառակ դեպքում պետք է վարժությունները շարունակել:

Սրանից հետո սկսում են անմիջապես տպագրին (տպագիր խոսքին) ծանոթացնելու աշխատանքները՝ ոգտվելով «Դեպի կոմունա» գրքի 3-րդ լեհեսում բերված ամբողջական բառերից: Բառապատկերների յուրացումը պետք է կատարվի այնպես, վոր նրանց ջը-

պավորվելու պրոցեսսում մասնակցեն ըստ հնարավորության ավելի օտա զգայաբաններ:

Մենք պետք է ազդենք տեսողության, ապա լըսողության և, վերջապես, շարժողության վրա. ախինջն՝ սովորողները պետք է տեսնեն բառը, ապա լըսեն և վերջում՝ գրեն (նկարեն): Այստեղ մեզ մեծ ծառայություն կարող է ցույց տալ շարժական այբբենը:

Հետագա աշխատանքն ունի իր ուրույն բնույթն ու ընթացքը և ներկայացնում է մոտավորապես հետևյալ պատկերը:

Դասն սկսվում է զրույցով նկարիչուրջը (եջ 3): Սկսելով վարի նկարազրույթունից, նշանակությունից, ձևերից և միջոցներից, լեզրակացնում ենք (պայմանականորեն), վոր վարում է Վաճճ: Դասատուն ցույց է տալիս հատվող այբբենից (մեծագիր) նախապես կազմած և թղթի շերտի վրա կպցրած խոսքը (տպագիր):

վանի վարի

Դասատուն կարդում է այս խոսքը դանդաղ ու վորոշակի, ցույց օալով յուրաքանչյուր բառը: Առաջին դասերին այս անհրաժեշտ է, վոր սովորողներն ընտելանան բառի և խոսքի տեսողական ճիշտ պատկերացումներին՝ կարդալով ձախից աջ: Այնուհետև աշակերտները դասատուի հետ միասին խմբով կարդում են նույնը, վորից հետո դասատուն առաջարկում է կարդալ նույնը անհատորեն: Յերը դասատուն համոզվում է, վոր բոլորը ճանաչեցին ու հիշում են խոսքը,

սովորողներին առաջարկում է դառնալ այն այբբենարանում և խմբով կարդալ: Այսպիսով կատարվում է ամբողջական խոսքի յուրացումը (ըմբռնումը): Այնուհետև խոսքը վերլուծվում է բառերի: Դասատուն կարդում է խոսքը հատ-հատ բառերով և հարցնում է.

«Քանի՞ բառ կարդացի»:

Պատասխան. «Յերկու»:

«Վձրն է առաջինը, յերկրորդը»:

Պատասխան. «Վանի, վառի»:

Դասատուն կիսում է թղթի շերտը և հարցնում առանձին բառերը. պատասխանում են. նույնը կատարում են աշակերտները, հնչելով յուրաքանչյուր բառը առանձին:

Այնուհետև դասատուն տեղափոխում է բառերը, և ստացվում է հետևյալ պատկերը

վարի վանի

Կատարվում է նույն աշխատանքը. կարդում են ամբողջ խոսքը, վերածում են (կտրում) բառերի: Նույնն անում են աշակերտներն՝ իրենց տրված շերտերով:

Սրան հետևում է դասի յերրորդ շրջանը՝ արտագծումը: Դասատուն նախ ինքն է նկարում բառը գրատախտակի վրա, ապա աշակերտները, հետևելով նրան, արտագծում են*):

*) Ա. Զդորովը («Методика обуч. грамоте»—1929г.) առ-

Այսպիսով յուրացվում է խոսքը տեսողական, լսողական և շարժողութայն զգայարաններով:

Ձուտ գրագիտութայն ուսուցման պրոցեսսում այս դասն ընդգրկեց յերկու մոմենտ:

Վերլուծումն (անալիզ) — խոսքը վերլուծվեց բառերի (վանի-վարի):

Համագում (սինթեզ) — «վարի» և «վանի» բառերից կազմվեցին խոսքեր — «վանի, վարի», «վարի վանի»:

ԴԱՍ № 2

Դասի նպատակը

Վանկի ծանոթություն:

Դասի ծրագիրը

1. Նախորդ դասի համառոտ կրկնություն:
2. Համառոտ գրույց-կրկնություն նկարի շուրջը:
3. «Վաղ» բառի մշակումն:
4. «Վանի վաղ վարի» խոսքի մշակումն՝ վանկերի բաժանելով: Մշակվող խոսքի և բառերի նկարելը:

Իս է գրութայն հետևյալ յեղանակները, վոր կարելի յե ինկատի ունենալ նաև «արտագծելու» շրջանում:

1. Դաստատուն գրում է գրատախտակի վրա խոշոր, պարզ տառերով:
2. Առաջարկում է հետևել՝ ինչպես և ինքը գրում:
3. Գրում է միջանի անգամ, ապա առաջարկում արտագրել:
4. Աշակերտները գրում են մատիտով, նույնպես խոշոր տառերով (գրատախտակից կամ զրքից):
5. Գործածել 2 դժանի տետրեր (մանավանդ սկզբում):
6. Ուսուցիչը հետևում է, վոր ճիշտ գրեն, ամեն մի տառ սկսելով սղբից գրել (որինակ՝ ա տառն սկսել ձախ կողմից, վերևից ներքև, ի-ն նույնպես, նախ գիծը, ապա՝ կեռը և այլն):
7. Բառը գրել 3—4 անգամ:

5. «Զրույց՝ վանկին ծանոթացնելու նպատակով:

6. «Վանի վաղ վարի» խոսքի վանկելը և «վա, նի, բի, վաղ» վանկերի մշակումը:

Դասի քննացքը

Դասի սկզբում համառոտ կերպով վերհիշում են նախորդ դրույցը—խոսքի վերլուծման մասին՝ բառնրի: Կարգում են նախորդ դասից՝ վաճի, վառի բառերը: Այնուհետև, դիտելով նկարը (եջ 4), խոսում են վաղ վարելու անհրաժեշտության մասին՝ հաշվի առնելով տեղական պայմանները: Այնուհետև դասատուն ցուցադրում է շարժական տառերից կազմված (թղթի շերտերի վրա) խոսքը—

վանի վաղ վարի

Կարգում է նախ դասատուն, ապա աշակերտները: Կատարում են սովորական վերլուծում բառերի: Այս բանը դյուրանում է նրանով, վոր տվյալ խոսքի յերկու բառերն արդեն ծանոթ են սովորողներին: Բառերը նկարում են նախ գրատախտակի վրա, ապա՝ տետրերում:

Այնուհետև սկսվում է բառերի վերլուծումը՝ վանկերի:

Դասատուն վերցնում է վաճի բառը և արտասանում է վանկերով (վա-նի), առաջարկելով հետևել՝ քանի հատվածով է արտասանում: Անհրաժեշտ դեպքում չափ է տալիս (տակտ) վոտքով, ձեռքով կամ քանոնով: Պարզելով, վոր այդ բառը յերկու մասից է բաղկացած, դասատուն կտրում է բառը (թղթի շերտի

վրայի) և բաժանում յերկու մասի: Նույնը կատարում են աշակերտները:

Կարելի չե նաև այսպես անել. դասատուն ասում է վանկի առաջին մասը (վա), մյուս մասն ասում են սովորողները. ստացվում է ամբողջ բառը՝ վա Գի: Նույն ձևով մշակում են վա Բի բառը, իսկ վադ վանկը արտասանում են ամբողջությամբ: Յեթե դժվարությամբ են լուրացնում, շարունակում են վարժությունները՝ լսողությամբ վերցնելով յերկվանկանի, յերեքվանկանի այլ բառեր (մա-տա-նի, պա-սլի և այլն):

Պետք է հետևել, վոր սովորողները հիշեն հա-նած վանկերը (վա, րի, նի): Այս պատճառով ել պետք է հիշյալ վանկերը գրել և կարդալ՝ խառն կարգով և սրանցից բառեր կազմել: Այստեղ սկսվում է համադրման (սինթեզ) պրոցեսը:

Այսպիսով վանկերի մշակումը ևս ունի յերկու մոմենտ.

Վերլուծումն (անալիզ)—բառը բաժանում ենք վանկերի.

Համադրումն (սինթեզ)—վանկերից կազմում ենք բառեր: Այս դեպքում տվյալ 3 վանկերից անհնար է կազմել նոր բառեր (ստացվող նոր կոմբինացիաներն անիմաստ բառեր են—րինի, րիվա, նիրի, նիվա,—վորոնցով չարժե զբաղեցնել, սակայն հետագա դասերում այսպիսի վարժությունների լայն հնարավորություններ կան:

Համադրման վարժություններ կատարելու համար դասատուն հիշեցնում է մշակած բառերն ու վանկերը (վաԳի=վա-Գի, վաԲի=վա-Բի): Հարցնում է առաջին բառի (վաԳի) վանկերը: Առաջարկում է գրա-նել առաջին վանկը (վա): Այդ վանկը դնում են գրա-

տախտակի կամ հենարանի վրա: Հարցնում ե յերկ-
րորդ վանկը (ՅԻ): Գտնում են: Առաջարկում ե դնել
առաջին վանկի աջ կողքին. ստացվում է՝ ՎԵԻ:
Ամբողջ բառը կադմելուց հետո հարցերով վերլուծում
են վանկերի (Վա. ՅԻ): Կրկնում են նույնը վառի բա-
ռի նկատմամբ: Կարդում են յերկու բառն ել խմբով,
ապա նկարում են: Ապա կարդում են այբբենարանի
4-րդ յերեսի նյութը, խմբով և անհատորեն: Կարդում
են զիտակցաբար: Խմբով կարդալիս ղեկավարը կար-
դում և հետները, իսկ սովորողները կարդացածը ցույց
են տալիս մատիտով կամ մատով:

ԴԱՍ № 3

Դասի նպատակը

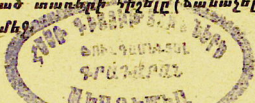
Հնչյունատառի ծանոթություն (տառ հանելը):

Դասի ծրագիրը

1. Նախորդ դասի համառոտ կրկնություն:
2. Համառոտ զրույց նկարի շուրջը:
3. «Որի վաղ վարի» խոսքի մշակումն՝ վերլու-
ծելով բառերի, բառերը վանկերի, վանկերից նոր բա-
ռեր կադմելով:
4. Այբբենարանի ընթերցում. ի տառի հանելը.
5. Նկարել մշակած բառերը, վանկերն ու խոսքը:

Ներածություն

Աշխատանքի յերրորդ ետապն ե (ըստ ուսուց-
ման այս մեթոդի) հնչյունատառի մշակումը (տառ հա-
նելը), հանած տառերի հիշելը (ճանաչելը)՝ վանկերում
և բառերի մեջ:

A 8090

Հնչյունային մշակումը կատարվում է ամբողջ ալբերենական շրջանում և մեծ կարևորություն ունի: Խոսքի, բառի ու վանկի մշակումը հնչյունային մշակման նախապատրաստական վարժություններ են հանդիսանում: Այս վարժությունների ընթացքում, յերբ սովորողն արդեն կարողանում է տարբերել բառի միջի հնչյունները և նշանակել այն համապատասխան տառերով,—նշանակում է՝ գլխավոր գործն արդեն արված է և առաջին հերթին գրել-կարդալն ապահովված է: Ինչպես ասվեց վերևում, ըստ վերլուծական-համադրական մեթոդի ձայնավոր տառը հանում ենք բաց վաճկերից (ըի, վա, դո...), իսկ բաղաձայնները՝ բառի վերջից կամ սկզբից, նայած վորտեղ է բաղաձայնն իր բնական հնչյունով արտասանվում: Սկզբի շրջանում ձայնավորը կարելի չէ հնչել նաև առանձին, անկախ բառից:

Դասի բնագրը*)

... Կապակցելով նյութի հետ, դասատուն ցուցադրում է «որի վաղ վարի» խոսքը (տպագիր): Նույնը կատարում են սովորողներն՝ իրենց տառերով: Սովորողները կարդում են, նկարում են այդ խոսքը և այլն: Դասատուն փոխում է բառերի դասավորությունը, որինակ՝ «վաղ վարի որի». կարդում են, նկարում: Այնուհետև սկսում են բառերը վանկերի բաժանել: Դասատուն կարդում է ընդհատումներով, յերկարացնելով ձայնավորները—Ո՛-րի՛, վա՛-րի՛: Առաջար-

*) Տալիս ենք համառոտ, տառաց կրկնելու ծանոթ մոմենտները (կրկնություն, զրույց), կանգ առնելով միայն նոր մոմենտի վրա (տառ հանելը):

կում ե անվանել վանկերը: Կիսում ե բառերն ու առաջարկում կարգաւ վանկերով: Նկարում են վանկերով: Դասատուն առաջարկում ե կարգաւ այբբենարանի Ծ-րդ յերեսում վերջին տողը (Որի, վաղ վարի): Դասատուն բարձր ձայնով արտասանում ե վարի բառը՝ վերջի Ի-ն յերկարացնելով, և առաջարկում ե գտնել՝ ինչ ե լրսվում վերջը: Սովորողները գտնում են, հնչում են Ի՛ Ի՛: Դասատուն ցույց ե տալիս Ի տառը, փոքրատառ և մեծատառ և առաջարկում ե գտնել Ծ-րդ յերեսի բոլոր բառերում: Այնուհետև Իի վանկը միացնում են այլ վանկերի և ստանում նոր բառեր. վարի, որի, արի և այլն:

Այսպիսով սովորողները յուրացնում են Ի հնչյունատառը—կարդում են վանկերում, բառերում: Կարելի չե ծանոթացնել նաև Ի տառի գրության:

Դասի մնացած մասը կրում ե նախորդ աշխատանքների բնույթը. կարգաւ Ծ-րդ յերեսի տեքստը, Հարկ չեղած դեպքում բացատրել բառերը, վերլուծել խոսքերը բառերի, կազմել նոր խոսքեր նույն բառերից և այլն:

Նույն ձևով կարելի չե այս դասից հանել ուն:

ԴԱՍ № 4

Դասի ծրագիրը

1. Անցյալ դասին մշակած նյութի կրկնություն:
2. Նկարի ծանոթություն:
3. «Արան ու Նինան արոր ունին» խոսքի մշակում. նոր վանկերի յուրացում— րան, նին, նան, րոր, ու:

4. Մշակած խոսքերի, բառերի ու վտանկերի նկարելը:
5. Ճ-րդ լերեսի նյութի ընթերցումն:

Դասի քննացիք (համառոտած)

Դասատուն ցուցադրում է թղթի շերտի վրա կպցրած—

Արան ու Նինան արոր ունին

Կարդում է բարձր, բառերը մեկ-մեկ ցույց տալով. այնուհետև կարդում են սովորողները, մեկ-մեկ է խմբով: Դասատուն նկարում է զրատախտակի վրա, աշակերտները՝ ատերերում: Ղեկավարը կրկնում է այդ խոսքն ու հարցնում. — քանի՞ բառ է... Պատասխանում են: Վճրն է առաջինը, յերկրորդը և այլն: Տեղափոխում են բառերը, նորից կարդում:

Այնուհետև ամեն մի բառը բաժանում են վանկերի, առանձին ցուցադրում վանկերը, միացնում: Նոր վանկերից (տես ծրագրի § 3) կարելի չէ կազմել հետևյալ բառերը՝ ունին, Ունան, իսկ հաների հետ՝ ամելի շատ նոր բառեր:

Դասատուն նորից կրկնում է մշակվող խոսքն ամբողջությամբ կամ մասամբ («արոր ունին» կամ «Արան ու Նինան»), ցուցադրում է զրատախտակի կամ հենարանի վրա: Սովորողները կարդում են: Դասատուն արտասանում է միայն մեկ բառը, վորից նպատակահարմար է հանել Ձ տառը, որինակ՝ Պարան, Նիան կամ ունի, Հարցնում է՝ ի՞նչ է լսվում բառի (յենթադրենք՝ Պարան) վերջում: Յեթե սովորողները պատասխանում են՝ Ա, դասատուն ցուցադրում է Ա

տառը՝ մեծատառ և փոքրատառ և ասում ե, վոր ալս-
պես են նկարում Ե հնչյունը (Ե հնչյունի պատկերը,
կամ Ե տառ): Այնուհետև վերլուծում են «Արան» բառը,
հատկապես բաճ վանկը, վորտեղ բա — ծանոթ վանկ ե
(նախորդ դասից), իսկ վերջին տառն ե՝ Ե. դասատուն
առաջարկում ե այս տառը գտնել վերլուծվող խոսքում
(«Արան ու Նինան արոր ունին»), բառերում և վան-
կերում, նաև գրքի Ե-րդ չերեսում:

Յեթե դասատուն հնարավոր ե գտնում շարու-
նակել աշխատանքը, նույնպիսի վարժություններ ե
կատարում Ե-րդ չերեսի ուրիշ բառերի վրա, վորոնց
մեջ կա վերջում Ե տառը (ու-նան, վա-նին և այլն):

Այս վարժություններից հետո կարելի չե կարգալ
վանկերը, նկարել տետրերում և այդ վանկերից նոր
բառեր կազմել. որինակ՝ Ե-րդ չերեսի տարբեր վանկե-
րից (ու, Եա, Ե, բ, վա, բա, վազ, բազ, Եա, Եի,
բա, ո, բԵ և այլն) կարելի չե կազմել նոր բառեր—
աճի, աճա, Եաճի, աճազ, և այլն: Այս վանկերի սի-
մասը ծանոթ ե նախորդ դասերից:

ԴԱՍ № 6

Դասի ծրագիրը (համառոտաժ)

1. Նախորդ դասի համառոտ կրկնություն:

2. Այբբենարանի 3-րդ եջի նյութի կարգալը
(ամբողջը կամ 6 տողը):

*3. Նոր վանկերի լուծացում և 9 հնչյունատառի
հանելը: Ծանոթություն շեշտի (')*):

*) Ստորակետին ծանոթացել են 5-րդ դասին, իսկ վեր-
ջակետին՝ 3-րդ կամ 4-րդ դասերին:

*4. Կարդալ ալբերենարանի վերջին 2 տողը (հասի լերկրորդ կեսին):

*5. Ձեռագրի ծանոթութիւնը—Պրա բառի գրելը:

*6. Մաթեմատիկական դրագիտութիւն—1, 2, 3, 4, 5 թվանշանների գրելն ու կարդալը:

Դասի ընթացքը (նոր խնդիրների)

§ 3-ից. Պարզաբանելով 3-րդ տողի իմաստը՝ դասատուն ասում է, վոր մենք կարգադրում կամ հրամայում ենք Վաղդին և Գաբոյին, վոր ցանեն: Ապա բացատրում է, վոր այսպիսի դեպքերում, իբր կանչում ենք, դիմում կամ հրամայում մեկին, այդ բառի (ձայնավորի) վրա օհօս է դրվում: Յեթե կա, ցույց ետալիս շեշտը տպագրական նշանով, իթե վոչ, գրում ե գրատախտակի վրա: Աշակերտներն արտագրում են այս տողը մաս-մաս (գրքից կամ ցուցադրած բառից) և դնում են շեշտը—

Վաղո՛, վարի՛	Գարո՛, ցանի՛
--------------	--------------

§ 4-ից. Վերլուծելով նախավերջին տողը՝ կանչ են առնում Պրա բառի վրա: Այս բառը վերլուծում են վանկերի և ապա հնչյունների: Այս առաջին դեպքն է, իբր բառն ամբողջությամբ վերլուծվում է հնչյունների, և հնարավոր է այդ անել, քանի վոր նախորդ դասից մենք հանել ենք ա և ր տառերը: Վերլուծումից հետո կարելի յի ա և ր տառերը համադրել և ստանալ Պրա:

§ 5. Այնուհետև դեկավարը բացատրում է, վոր մենք մինչև այժմ բառերն ու նշանները (տառերը)

Յկատում ելինք, այժմ գրելու լինք: Գրատախտակին գրում եմ Ֆրա բառը՝ դանդաղ, խոշոր ու պարզ: Աշակերտները հետևում են. դասատուն բացատրում է տառերը գրելու լեզանակը (սկսելու տեղը, մասնիկների մեծությունը, դասավորությունը և այլն), ձեռագիր տառերը համեմատում է տպագրերի հետ նույն Ֆրա բառում և այլն: Աշակերտները կարգում են գրածն, իրենք ևս համեմատում են ձեռագիրն ու տպագիրը (Ֆրա բառը և առանձին տառերը), ապա գրում են տետրերում: Գրելու ժամանակ դասատուն անցնում է աշակերտների մոտ, ուղղում է, ցույց տալիս: Գրում են 3—4 անգամ, ապա կարդում տետրերում գրածը:

§ 6. Դասատուն հիշեցնում է (նախորդ դասերից), վոր՝ Վաղոն վարել է 1 որավար.

Իվանը » » 2 »

Վանին ուհի 3 »

Արան ու Նինան 4 » վար արին,

և պայմանավորվում են գրել (միայն թվանշանները), թե ով ինչքան է վարել: Այսպիսով կարգով գրում են 1, 2, 3, 4, 5 թվանշանները:

Իհարկե նախ ինքը դասատուն է գրում նույն լեզանակով (դանդաղ, խոշոր, պարզ), ապա գրում են աշակերտները:

Հատկապես թվերի (1—5) գործածությունն նպատակով կարելի չէ հատվող ալբրենից կազմել խոսքեր և կարդալ վանկերի վերլուծելով ու հաշվելով վանկերը:

Վանին 3 ո-րա-վար ու-նի

Ա-րան ու Նի-նան 4 ո-րա-վար վար ա-րին:

Այս վարժությունները պետք է տպագրով կազ-

մել, քանի վոր ձեռագիրն չեն իմանում (բացի ա, Ե
տառերից)։ Նկարել նույնպէս ավելորդ է, վորովհետեւ
այս դասից արդեն ծանոթացել են ձեռագրին և հե-
տագալում շարունակելու յեն ձեռագրով գրել։

Թվերի ծանոթութիւնը կարելի է կատարել նաև
իրենց առորդա կյանքից վերցրած նյութի վրա։ Ո՛վ
քանի կով, սենյակ, յերեխա ունի, աշխատողների քա-
նակն ընտանիքում, քանի որ ե՛րբ դպրոց են հաճախում
և այլն։ Բոլոր դեպքերում ել գրում են միայն թվերն
(1—5)՝ առանց բառերի։

ՀԱՋՈՐԴ ԴԱՍԵՐԸ

Առաջին 5 դասերում (1, 2, 3, 4, 6) մենք ծանո-
թացրինք հետևյալ գլխավոր խնդիրներին, իրրև նը-
մուշ.

1. Ներածութիւն՝ խոսքի բաղկացուցիչ մասերի
վերաբերմամբ.

2. Խոսքի մշակումը.

3. Բառի »

4. Վանկի »

5. Հնչյունատառի » (տառ հանելը), ձայնավորի
և բաղաձայնի.

6. Ձեռագրին անցնելը,

7. Թվանշանների գրութիւն.

8. Կետադրութեան ծանոթութիւն.

9. Անցածի կրկնութիւն, զրույց, նկարի գիտո-
ղութիւն, շարժական տառերի գործածութեան չիղա-
նակը և այլ մեթոդական ձևեր ուսուցման ընթաց-
քում։

Տեղի սղության պատճառով և ընդհանուր (վերոհիշյալ) մոմենտները չկրկնելու համար բավականա-նում հնք թվելով այն խնդիրների մշակումը, վոր կարող են հանդիպել հետագա դասերում:

Այդ խնդիրներն են՝

1. Յերկնիշ և յեռանիշ թվերի գրություն (դրու-յով և առանց դրուի).
 2. Յնուանչյուն վանկերի մշակումն.
 3. Ծանոթություն հռոմեական թվերին.
 4. Ամսի, ամսաթվի և դասի №-ի գրություն՝ լը-րիվ և կրճատ.
 5. Տղադրից արաագրություն.
 6. Ժամանակի, ծանրության չափերի, ուղբու և կողկի ծանոթություն.
 7. Ոոսքի գրություն՝ հիշողությամբ:
- Որինակները վերցնում ենք դասերից, վորտեղ շոշափվում են հիշյալ հարցերը:

1 Յեկնից յեվ յեռանից թվերի գործածություն

«Արտելի վոչխարները» (եջ 29) դասից.

Թվերը (14, 24) կարելի յե գրել գրատախտակին, տետրերում:

Գրելուց առաջ դաստատուն բացատրում ե, վոր այդ թվերը բաղկացած են տասնյակներից և միավոր-ներից՝ (10+4, 20+4) ինչպես այդ տեսնում ենք ար-տատանությունից (տաս-չորս, քսան-չորս): Այդ պատ-ճառով ել գրում 1,2 տասնյակ և կողին՝ 4,4 միավոր.

Բացատրել, վոր յերբ վերցնում ենք կլոր (լրիվ) տասնյակներ, տասնյակի կողքին գրում ենք զրո (20, 30, 40....):

Յեռանիշ թվերը գործածում ենք ընթերցարանի բաժնում (եջ 67, 69 և այլն) և գործնական գրություններին տակ (տարեթիվ)։ Նույն յեղանակով պետք է բացատրել նաև յեռանիշ թվեր գրելու և կարդալու կարգը։

2. Յեռահնչյունն վանկերի մեակումն

Յեռահնչյունն վանկեր մեղ հանդիպում են սկսած 3-րդ դասից։ Սակայն այդ վանկերը կամ ամբողջական բառեր են (եջ 5—վար, վաճ) կամ բառի վերջին մասն են կազմում։ Այս վանկերի մշակումը կարելի չէ հետաձգել։ Սակայն ավելի դժվար է, յերբ բազմավանկը բառի սկզբում կամ միջում է հանդիպում (եջ 17—*տրակ-տոբ*, եջ 18—*կալ-սող* և այլն)։ Այդպիսի դեպքերում ցանկալի չէ դատել բառի իմաստալի մասը և մշակել առանձին (*կալ-սող*, բաճ-վոր և այլն)։

3. Հոռմեական թվերի գործածություն

Յեթե առիթ չի լինի ավելի վաղ անցնելու, հոռմեական թվերի գործածությունը կարելի չէ կապել «Ռադիո» հոդվածի (եջ 40) մշակման հետ։ Դասատունն բացատրում է, Վոր հոռմեական թվերը գործածում ելին հին ժամանակներում, այժմ հանդիպում ենք ժամացույցների վրա, որացույցներում և զրքերում (հաշիվ կամ կարդ ցույց տալու դեպքում)։ Ամիսների կարգը կարելի չէ նշանակել հոռմեական թվերով (հունիս՝ V), մարտ՝ III..)։

4. Այս դասին կից կարելի չէ անցնել նաև ամսի յեվ ամսաթվի գրությունը (հոկտեմբերի 25 կամ 25-իճ) կրճատ անցնելու դեպքում կարելի չէ գրել հոկտ. 25

կամ ոգտագործել հոովմեական թվերը՝ 25/X, 1/V և
ալլն)։ Դասերի կարգը կարելի լին գրել նույն կերպ—
դաս 6, դաս VIII և ալլն)։

5. Տպագրից արտագրութուն

Տպագրից արտագրութուն տալը կարելի լին չըշ-
տապեցնել։ Համեմայն դեպս լավ կլինի առաջին 7.8
դասերին արտագրել ձեռագրից (գրքից կամ գրատախ-
տակից)։ Առաջին անգամ տպագրից արտագրելիս ցան-
կալի լին միաժամանակ տալ նաև նույնը՝ ձեռագրի։
Այսպիսի ս շխատանք հնարավոր ե սկսած 17-րդ հջից։

Կոմոունան տրակտոր ունի

Կոմոունան տրակտոր ունի

Նման որինականեր կան նաև 23, 24 և հետագա դա-
սերում։ Տպագրից արտագրելիս պետք ե արտագրել
ամբողջ բառերով, դժվարանալու դեպքում—վերլու-
ծել վանկերի։

6. Ձափերի ծանոթութուն լավ գրութուն

Ձափերը ծանոթ են սովորողներին գործնական
կյանքից։ Այս գրքում չափերի մասին գաղափար կա-
րելի լին տալ հենց սկզբի դասերից (2, 4 որավար, մի
կիլո, 80 կոպեկ և ալլն)։ Ձափերի մանրամասն ծանո-
թության յեղանակներն ու հաջորդականութուն-
նը, գործնական խնդիրներ կազմելը՝ մաթեմա-
տիկական գրապիտության մեթոդիկայի խնդիր ե։ Բարդ
հաշվի դեպք ընթերցարանում հանդիպում ենք միայն

«կովի խնամքը» հոգվածում (եջ 68-69), վոր պետք է լուծել գործնականորեն՝ կլորացրած թվերի և բանավոր հաշվի միջոցով:

7. Խոսքի գրութունն հիօդոլոքամբ

Այսպիսի աշխատանք կարելի չէ տալ այն ժամանակ միայն, յերբ սովորողները կանոնավոր (բառնամբողջությամբ) կարողանում են արտագրել տպագրից: Գրութունն սկսվում է այբբենի տառերեց կազմած խոսքերից, վոր ցուցադրում է դասատուն: Որինակ՝ յեթե նա ուզում է հիշողությամբ արտագրել տա (եջ 32) —

Դարբին Սողոն շատ բան է անում,

ամբողջ խոսքը կազմում է հատվող այբբենի տառերից և շարում գրատախտակի կամ հենարանի վրա: Կարգում են միասին, վերլուծում բառերի: Այլա դասատուն ծածկում է կամ հավաքում այս բոլորը և սկսում է ցուցադրել բառերը մեկ-մեկ: Միջանի վալրկյան բառը գիտելուց հետո դասատուն ծածկում կամ հավաքում է այդ բառը և առաջարկում է գրել հիշողությամբ: Այսպիսով սովորողները տեսրերում գրում են հետևյալը.

Դարբին

(Դարբին) Սողոն

(Դարբին Սողոն) օաօ

(Դարբին Սողոն օաօ) բան

(Դարբին Սողոն օաօ բան) է

(Դարբին Սողոն օաօ բան է) շինում:

Պետք է հետևել, վոր հիշողությամբ արտագրելիս սովորողները 1) չգրեն ցուցադրելու ժամանակ, 2) յետ

չընկնեն և 3) իրարից չարտագրեն: Առանձնապես
գլխավար գրողներին պետք է ոգնել անհատապես:

ԴԱՍ*) № (եջ 25)

Դասի ծրագիրը

1. Անցյալ դասի կրկնությունը (եջ 24)...

ա) կարգալ առանձին և խմբով.

բ) կրկնել և գրատախտակի վրա գրել լե-
նինի խոսքերը: Ցանկացողներին առաջար-
կել կազմել պլակատ (տես լենինի նկարի
տակ) և փակցնել տանը կամ դպրոցում:

2. Զրույց կոոպերացիայի մասին.

ա) վճռակցից են գնում պետքական իշերը,
պիտույքները.

բ) ինչ՞ա ավելի ձեռնառու յի կոոպերատի-
վից գնել,

գ) ի՞նչ միջոցներով է պահվում և գործում
կոոպերատիվը.

դ) ի՞նչ տրտոնություններ ունի կոոպերա-
տիվի անդամը:

Տեղեկություններ գյուղի կոոպերատիվի մա-
սին. —

Ի՞նչ ապրանքներ ունի, անդամների վարկա-
վորումը, գները մասնավորի համեմատությամբ
և այլն:

*) Դասը մշակվում է ընդհանուր կանոններով. դասի մշա-
կումն ախտեղ տալու նպատակն է՝ ծանոթացնել հետադա ավելի
ընդարձակ դասերի մշակման յեղանակին. ծանոթ մոմենտները
չեն տրվում: Մոտավորապես նույն ձևով մշակվում են նաև ըն-
թերցարանի հոդվածները.

3. Խոսքի մշակումն—«կոպերատիվը մի կիլո պանրին տվեց 90 կոպեկ»։ «Պ» տառի հանելը»։ կարդալ և գրել հետևյալ բառերը—«Պետրոս, Կարապետ, պանիր, կոպեկ, կոպերատիվ, սապոն»։ Մշակել «Պետրոսը ու Կարապետը...» խոսքը, յուրացում «ըը» վանկի «պանիրը, մասնավորը» բառերում։

4. Մշակել ապրանքների անունը շարժական այբբենով (օաբար, սապոն, դանակ, կացին, գեղեցիկ)։ Գրել այդ անունները։ Ծանոթացնել չափերին՝ կիլո, ունթի, կոպեկ,

5. Հոդվածը կարդալը։

6. Շարժական այբբենով կազմել ու կարդալ ձեռագիրը. նույնը արտագրել ձեռագիր (մասնավորի մոտ սապոնի կիլոն.... կոպեկ և, իսկ կոպերատիվում.... կոպեկ)։

ԴԱՍԻ ԸՆԹԱՑՔԸ (համառոտ)

Սկզբում գրել դասի № ու որվա թիվը. կարելի չի գրել կրճատ՝ հոռմեական թվանշանով (տես նախորդ հոդվածի § 3-4)։

Անցածի կրկնութուն։

Զրույց կոոպերացիայի մասին։

Զրույցի ընթացքում պարզաբանել հետևյալ բառերը՝ կոոպերատիվ, արտել, կիլո (լրիվ՝ կիլոգրամ=2½ գրվ.)։ գրել հետևյալ ղժվար ընթեռնելի բառերը (գրատախտակին)—կոպերատիվ, մասնավոր, (Կարապետ, Պետրոս), կոպեկ...

Մշակման համար վերցնել՝ «կոպերատիվը մի կիլո պանրին տվեց 90 կոպեկ» խոսքը, վոր ունի պատուով միջանի (3) բառ. հոդվածում կա միայն

մի բառ, վոր վերջին վանկում ունի «պ»: Մակայն ինկատի ունենալով, վոր սովորողները բավականաչափ լուրացրիւ են «տառ հանելու» տեխնիկան, հանդուրժելի չեն համարվում նաև այս բառերը՝ «կո-պե-րա-տի-վը, պան-րին, կո-պեկ. «պ» տառով վերջացող բառեր այս հոգվածում չկան: Կարելի չե ասել այլ որինալներ (պապ և ալլն): Խոսքը վերլուծվում է բառերի, նշած բառերը՝ վանկերի: Այդ վանկերից հանում են «պ» տառը, արտահետկ ալդ բառերը (կարելի չե ամբողջ խոսքը) գրել գրատախտակին, վորից հետո՝ սովորողները լավ դիտելով, իրենք ևս գրում են տետրերում: Գրության ժամանակ ծանոթանում են «պ» տառի դժագրման:

Այս դասում ավելանում են սը, տը, բը, վը վանկերը (նաև պե, պա, պան, պեկ, պետ, պոն և ալլն): այդ պատճառով ել մշակում ենք «ը» տառով վերջացող մի վանկ միայն՝ բը (պանի-բը, մասնավոր-բը):

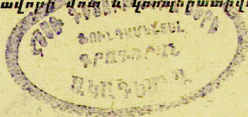
Ապրանքների անունները մշակելու նպատակն է՝
 ա) մի միջոց ևս հետադասում հոգվածը կարգալը դլուրացնելու, բ) նոր բառերի գրության նախապատրաստություն, գ) աշխատանքների բազմադանություն, դ) գործնական միջոց՝ ապրանքների ցուցակ կազմելու:

Հոգվածը կարելի չե կարգալ մաս-մաս: Յուրաքանչյուր նախադասություն նախապես կազմելով շարժական տառերից: Վերջում դասատուն ամբողջ կարգում է ինքը, ընդմիջումներով: Սովորողները հետևում են, Կարգալուց հետո տեղի չե ունենում բացատրական գրություն: Կարգում են սովորողներն ամբողջ

խոսքերով, մեկ-մեկ, մյուսները հետևում են: Յեթե մեծամասնութիւնը դժվարանում և վորևե խոսք կամ բառ կարդալ, դասատուն ռգնում եւ Հարկ յեղած դեպքում մշակում են շարժական տառերով:

Գրութիւն ընթացքում հատկապես ուշադրութիւն դարձնել «կոպերատիվ, մասնավոր» բառերի վրա, վորոնք դժվար են գրվում:

Հոդվածը նյութ և տալիս բանավոր և գրավոր հաշվի. անվանական թվերի կրճատ գրելը, համեմատութիւնը (կիլո—գրվանքա), պանրի ու կտրագի արժեքը մասնավորի մոտ և կոտորակովում և ալլն:

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0044740

[104]

A $\frac{I}{8090}$

ԳԻՆԸ 15 ԿՈՊ. (1 ձ.)

Մ. ԴՈՐԳԱՐՅԱՆ

Руководство для преподавателей по азбуке
„К КОММУНЕ“

Госиздат СССР Армении
Эривань—1930